

Peremvidék Karácsonyi Zsolt:
A Krím,
Orpheusz Kiadó, 2016.

Karácsonyi Zsolt hetedik verseskötete, *A Krím* – érzésem szerint – a legszemélyesebb Karácsonyi-kötet. Még akkor is, ha a könyv legfontosabb szimbóluma, a címbe foglalt félsziget első ránézésre közösségi-közéleti vonatkozásokat sejtet. Csakhogy ez távolról sem ilyen egyszerű. Mindaz, ami ezekben a versekben közéleti relevanciával bír, mindenekelőtt személyes tartalom; aminek közösségi relációi lehetnek, a legszerveesebben és legtermészetesebben egyéni viszonyulás. A közösség múltjával az egyén (a költő) vállalja a szembesítést és szembenézést; a gyökereket, a hagyományokat a közösség szintjén is az egyén (a költő) kutatja, miközben a régi elemeket is fölhasználva új, önálló, szubjektív mitológiát teremt, amelyhez – mint minden valódi individuumnak – szüksége van a közösségi háttérre. Amiképpen közösség híján nincs individualizmus, úgy közösség nélkül nincs individuum sem; és sem közösségről, sem individuumról nem beszélhetünk mitológia hiányában.

Karácsonyi Zsolt személyes, ám a közösségbe ágyazott mitológiája *A Krím*, míg maga a Krím-félsziget ennek a személyes mitológiának központi, mintegy szervező eleme. Amennyiben lehet egyáltalán közéleti olvasata ennek a centrális szimbólumnak, az Karácsonyi Zsolt erdélyiségében ragadható meg: a Krím-félsziget és az Erdélyi Fejedelemség között vonható történelmi párhuzamok révén, de semmi esetre sem a jelenkoron keresztül. Mert ami a könyvet olvasva bizton állítható, az az, hogy *A Krím*nek semmi köze a Krím-félsziget közelmúltbéli történéseihez, ezek az események nem erőszakolhatók bele Karácsonyi szimbólumvilágába. Még akkor sem, ha egyébként igen tágas terek húzódnak meg a költő Krím-jelképében, ahonnan (ahogyan a *Doktor Zsivágó szénéz, összedől* című versben olvashatjuk) „a világ összes sarkáig ellátni”: az argonauták Kolkhiszáig éppen úgy, mint egy másik félszigetig, Hamlet Dániájáig.

A Krím a címadó szimbólumon túl is tobzódik a jelképekben. Karácsonyi Zsolt költészete nagyon erősen vizuális költészet, amelyet képiség és jelképiség egyenlő arányban jellemez és határoz meg. Az általa használt szimbolikus nyelvezet a világot összehasonlíthatatlanul mélyebben képes megragadni, leírni, mint a pusztá, konceptuális nyelv. Karácsonyi

nem próbál egyértelmű lenni, nem akarja félreérthetetlenül, világosan megmondani a megmondhatót, ehelyett szándékosan, fölállaltan többszólamú, többsíkú és többértelmű. Módszere (Gyenge Zoltán szavaival élve) „megfelel (...) annak az antik elgondolásnak, hogy a világ leírására szolgáló eszköz, a stiláris erény nem az egyértelműség, hanem éppen a többértelműség, többretegű leírás, miként azt a Sybillajóslatok, vagy akár Hérakleitosz, illetve Parmenidész töredékei teszik. Mindez rendjén is lenne, de a világ időközben az egyértelműséget tekinti immár erénynek, a többértelműséget manapság nemes egyszerűséggel zagyvaságnak tartja. Ne csodálkozzunk ezen, hiszen az élet egyre primitivizálódik” (*Kierkegaard élete és filozófiája*).

Ez ellen a primitivizálódás ellen tesz Karácsonyi Zsolt *A Krím*ben, három ciklusba sorolt negyven verssel; ennek ellenére, ezzel szemben alkot saját, mégis közösségi mitológiát, önálló, ám mások által is belakható univerzumot.

Karácsonyi képei sajátos, talán leginkább panteistának nevezhető világszemléletet tükröznek. A táj, a vidék, a tenger, a hajózás képei uralkodnak a szövegeken. A végtelenséget, parttalanságot jelölő tenger hol az emelkedettség (*Az Erdély nevű tenger*), hol a csüggedtség és reményvesztettség (*A tenger visszafordul*) hangján zúg; amiképpen a végtelen vizeken úrrá lévő hajó ugyanígy, egyszer a szabadulás, az örökkévalósághoz vezető út eszközeként (*Peremvers*), másszor a kudarcba fulladt expedíció járműveként (*Az Argó a moszkvai kikötőben*) jelenik meg. („Erdélyország egy nagy hajó. Ez volt az az útravaló, / mit senkitől se kaptam.” Illetve: „A hányódó hajóra / néhány hét múltán akadt / rá a költő.”)

A folyamatosan, számos köntösben fölbukkanó kettőségek adják a kötet elemi feszültségét: az elvágódás–maradni akarás, a végesség–végtelenség, az elmondhatóság–elmondhatatlanság furcsa, bizonytalan dualitását; egyfajta félsziget-érzést, amely ugyancsak a Krím-szimbólum számtalan jelentéstartalmának és -árnyalatának egyike.

A Krím nem is igazi szárazföld, nem is igazi sziget, se ide, se oda nem tartozik, legmarkánsabban az ellentétes együttlévőségek határozzák meg. *A Krím* igazi közép-kelet-európai olvasmány. A köztes lét kézikönyve.

Bene Zoltán

